

**BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING FAMILISTIK KOMPETENTLIGINI
RIVOJLANTIRISHGA DOIR PEDAGOGIK MUNOSABAT**

Azizova Feruza Orifjon qizi

Termiz davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqola talabalarning familistik kompetentligini rivojlantirishga doir pedagogik munosabat jarayonlarini ochib berishga qaratilgan.

KALIT SO‘ZLAR: Familistik kompetentlik, kompetensiya, oilaviy dunyoqarash, oilaviyhayot, oilaparvarlik.

**PEDAGOGICAL ATTITUDE TO DEVELOPMENT OF FUTURE
TEACHERS' FAMILISTIC COMPETENCE**

ANNOTATION: Development of the spatial-completed, functional, computational processes.

KEY WORDS: Familistic competence, competence, familistic outlook, family life.

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ОТНОШЕНИЕ К РАЗВИТИЮ СЕМЕЙНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ**

АННОТАЦИЯ: Целью данной статьи является раскрытие процессов педагогического отношения к развитию семейной компетентности учащихся.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Семейная компетентность, компетентность, семейное мировоззрение, семейная жизнь, семейная забота.

Butun sivilizatsiyalashgan dunyoda zamonaviy madaniyat bilan shartlangan madaniy tipologiyani, oilavaoilaviy hayotning qadr-qimmatini chuqurroq anglash zarurati mavjud. G‘arbda XXasrning 70-yillarida familizm harakati feminizm, individualizmdan farqli o‘laroq, ushbu muammoga javob sifatida paydo bo‘ldi va familistlar, oilaviy tadqiqotlarning fanlararo sohasi vakillari, ijtimoiy isshohasida ijtimoiy amaliyotga aralashuv, maslahatlashuvlar, bilimlarni ommalashtirish kabi jarayonlar yuzaga kela boshladi.

Tizimli yondashuvning asosiy talabi maqsadni belgilashdir. Maqsad o‘zaro bog‘liq faoliyat mazmunini belgilaydigan bir nechta vazifalarni o‘z ichiga oladi, bu holda o‘qituvchilar va talabalar. Bundan tashqari, yo‘nalish va pedagogik tamoyillar, mazmun va usullar o‘rtasida bog‘liqlik o‘rnatiladi. Usullar pedagogik tizimning maqsadi va mazmunidan uzviy ravishda kelib chiqadi. Keyin o‘qituvchi

va talabalarning o‘zaro bog‘liq bo‘lgan faoliyatining vositalari va shakllarini tanlash zarur.

Tizimning yaxlitligi, uning optimalligi, birinchi navbatda, maqsad, vazifalar, mazmun, shakl va usullarning birligiga, yuksak pirovard natijalarga yo‘naltirilganligiga bog‘liq. Tarkib, shakllar, vositalar va usullarning bog‘liqligi tizimli yondashuvning zaruriy sharti bo‘lib, uning mohiyati o‘rganilayotgan barcha hodisalar bir-biridan ajralgan holda emas, balki bir-biri bilan o‘zaro ta’sirda bo‘ladi.

Shunday qilib, chet ellik olimlar oilani turliyo‘nalishlarda o‘rganishgan, degan xulosaga kelish mumkin: ular oilaning avtonom yaxlitlik sifatida shakllanishi, faoliyati va parchalanish qonuniyatlarini o‘rgandilar, shaxslarning xatti-harakatlarini institutsionalizatsiya qilish jarayonini o‘rgandilar, ilmiy muomalaga bunday tushunchalarni kiritdilar. Oilaviy me‘yorlar va qadriyatlar, rol maqomlari, ijtimoiylashuv kabi.

Mahalliy sotsiologiyada bir qator ob‘ektiv sabablarga ko‘ra, uzoq vaqt davomida nikoh va oilaviy munosabatlar muammolarini o‘rganishning yagona mumkin bo‘lgan yo‘nalishi marksistik yo‘nalish bo‘lib, uning doirasida jamoatchilikning shaxsiy narsadan ustunligi shubhasizdir.

A.G. Xarchev nikoh va oilaning ijtimoiy mohiyatini ochib berdi, sotsiologiya klassiklari tomonidan e‘lon qilingan nikoh va oilaviy munosabatlarni rivojlantirishga evolyutsion yondashuv an‘anasini davom ettirdi.

Boshqa tadqiqotchilar, masalan, A.G. Vishnevskiyning fikriga ko‘ra, oilada o‘zgarish sodir bo‘ladi, lekin modernizatsiya, an‘anaviy oila turini zamonaviyga almashtirish jarayonining bir qismi sifatida amalga oshiriladi va umuman olganda, avtoritarizmni rad etishga ijobiy yo‘naltirilgan oilaviy munosabatlar va oila a‘zolarining teng huquqliligini o‘rnatish lozim [4, b.21].

Oila funksiyalari quyidagi asosiy turlarga ko‘ra guruhlanadi: reproduktiv, tarbiyaviy, maishiy, bo‘shvaqt, jinsiy. Oilaning funksiyalari jamiyatning oila institutiga bo‘lgan ehtiyojlari va shaxsning oila guruhiga mansub bo‘lish ehtiyojlari bilan chambarchas bog‘liq, shuning uchun ular ijtimoiy (jamiyatga nisbatan) va individual (shaxsga nisbatan) sifatida qaraladi.

Talabalarning oilaviy madaniyatini rivojlantirish o‘qituvchi va talabaning o‘zaro bog‘liq faoliyatini tashkil etish orqali amalga oshiriladi, uning tuzilishi ichki tuzilma sifatida belgilanishi mumkin.

Ushbu tizimning mazmun-mohiyatini shakllantiruvchi tarkibiy qismi bo‘lajak o‘qituvchining talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash bo‘yicha tadbirlarni amalga oshirishga tayyorligini belgilaydigan, shuningdek, o‘z-o‘zini rivojlantirishga hissa qo‘shadigan talabaning oilaviy madaniyatini rivojlantirishdir. O‘qituvchi shaxsini

oilaning bo'lajak a'zosi va oilashunoslik asoslarini biladigan mutaxassis sifatida o'z-o'zini takomillashtirish, ularni talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash bo'yicha amaliy pedagogik faoliyatda qo'llash, ushbu faoliyatning vazifalarini yuqori kasbiy saviyada hal etish, ayni paytda talabalarning oilalari bilan o'zaro munosabatlarga e'tibor qaratish, shuningdek, bu yo'nalishda o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini tarbiyalashga intilish talab etiladi. [2, b.35].

Pedagogika universitetida tayyorgarlik jarayonida talabalarning familistik kompetentligini rivojlantirish maqsadini quyidagi vazifalarni qo'yish orqali aniqlaymiz:

- oila va uslubiy-pedagogik bilimlar tizimini shakllantirish;
- oilani saqlash va mustahkamlashga ijobiy munosabatni shakllantirishga, oilaning qadriyat yo'nalishlarini shakllantirishga hissa qo'shish;
- iqtisodiy va amaliy, umumiy pedagogik va umumiy mehnat ko'nikma va malakalarini shakllantirish;
- talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash muammosini hal etishda talabalarning oilalari bilan o'zaro hamkorlik va hamkorlikka e'tibor qaratish;
- talabaning oila boshlig'i va professional o'qituvchi sifatida o'zini o'zi tarbiyalash, o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini takomillashtirish istagini rivojlantirish.

Ushbu muammolarni hal qilishda o'qituvchilar talabalarning oilaviy madaniyatini shakllantirishning umumiy tashkil etilishi, mazmuni, shakllari, usullarini belgilaydigan asosiy boshlang'ich nuqtalarga – tamoyillarga amal qilishlari kerak. [3, b.67].

Xulosa qilib aytganda talabalarning familistik kompetentligini rivojlantirish jarayonida integratsiya oila haqidagi yaxlit bilimlar tizimini, ya'ni oila tarixi asoslarini maqsadli shakllantirish asosida amalga oshirilishi kerak. Talabalarning familistik kompetentligini rivojlantiruvchi o'qituvchi nafaqat familistik yo'nalishlar (psixologik, pedagogik, falsafiy, iqtisodiy, huquqiy va boshqalar) tushunchalari o'rtasidagi munosabatni anglab yetishi, balki o'z shaxsiy hayotini yaratish uchun uslubiy asosga ega bo'lishi shart. Talabalarning familistik kompetentligini rivojlantirishda integratsiya g'oyasini amaliy amalga oshirish uning turlarini birlashtirish yo'li bilan amalga oshirilishi kerak: va familistika asoslarini o'z ichiga olgan amaliyot - g'oyalar, yondashuvlar, konseptuallarni sintez qiluvchi oila haqidagi murakkab fan yani turdosh fanlar apparati (oilaviy pedagogikasi, shaxs va oila munosabatlari psixologiyasi, etnopedagogika, fiziologiya, seksologiya, iqtisod, huquqshunoslik va boshqalar) va ular asosida vujudga keltiruvchi, familiyasi g'oya va tushunchalar, yangi atamalar, shuningdek, uslubiy va pedagogik bilimlar

talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash bo'yicha o'quv jarayoniga familiyalarni bilish tizimini joriy etishga hissa qo'shish; 2) hamkorlik (yagona mantiqni o'rnatish, turdosh fanlarni o'rganish ketma-ketligi, ularning munosabatlari; o'qituvchining oilaviy madaniyatini shakllantirishga qaratilgan o'qituvchilar faoliyatini muvofiqlashtirish). Shuning uchun familistikaning asosiy yo'nalishlariga bevosita yoki bilvosita aloqador bo'lgan fanlarning invariant o'zagini o'rganishda fanlararo aloqalarni o'rnatishga e'tibor qaratamiz va "O'qituvchining oila madaniyati asoslari" integrativ kursi orqali variant o'zaginging rivojlanishi ta'minlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Зуннунов А. Педагогика тарихи. Олийтаълиммуассасалариучундарслик. – Т.: Ўқитувчи, 2004. – 335 б.
- 2.Ингенкамп К. Педагогическая диагностика. - М.: Педагогика, 2001. - 312с.
- 3.Кайнова Э.Б. Методология и методика научного исследования в педагогике.- М.: Академия, 2003. - 122 с.
- 4.Канн-Калик, В.А. Семейная педагогика / В.А.Канн-Калик. - Чечено-Ингушское кн. изд., 1987.
- 5.Каптеров П.Ф. О семейном воспитании: учебн. пособие для студентов высш, и средн, пед. учебн. завед. / Сост. и авт. коммент. И.Н. Андреева. -М.: Академия, 2000. - 165 с.